

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку, аналізу та аудиту
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня бакалавр
зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)
за освітньою програмою «Облік і аудит»
(назва освітньої програми)
на тему: «Облік, аналіз і контроль формування операційних витрат
(на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад»)»

Виконавець:

студентка ФМОІТ група 42

Кочерженко Наталя Володимирівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Чернишова Людмила Вікторівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

/підпис/

Одеса 2023

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. В сучасних умовах господарювання, зважаючи на кризове становище вітчизняної економіки, будь-яке підприємство прагне до підвищення своєї прибутковості, забезпечуючи тим самим повноту відшкодування витрат на залучення ресурсів, необхідних для виробництва продукції. Виробництво конкурентної продукції та забезпечення стійкого становища підприємств національної економіки потребує впровадження досконалої системи фінансового та управлінського обліку операційних витрат, їх аналізу та контролю, що дозволяє забезпечити внутрішніх користувачів інформацією для ефективного управління. В сучасних умовах господарювання поняття «операційні витрати» має важливе не тільки наукове, але й прикладне застосування. Особливо важливим є використання цієї економічної категорії для потреб обліку, контролю, оподаткування та звітності. Тому розгляд проблем щодо відображення в обліку операційних витрат, аналітичних та контрольних процедур на підприємствах є актуальною темою для дослідження.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Значну увагу дослідженню проблем організації та методики бухгалтерського обліку, аналізу та контролю операційних витрат приділили у своїх працях такі науковці: Абрамова О.В., Волошина-Сідей В.В., Головацька С.І., Головенко М.О., Дубиніна С.М., Жук Є.А., Жадан Т.А., Лоханова Н.О., Мулик Т. О., Омецінська І., Павелко О. В., Прядко В.В., Струк Н. С., Хорунжак Н.М., Портовас Т.Р., Якименко-Терещенко Н.В. та ін. Незважаючи на ґрунтовні дослідження зазначеної проблеми, зауважимо, що з огляду на постійне оновлення нормативної бази, питання, що пов'язані з теорією і практикою облікового відображення витрат операційної діяльності, проведення аналізу та контролю за її формуванням з метою визначення стратегічних напрямків розвитку потребують подальшого вивчення на рівні конкретних підприємницьких структур.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є дослідження організаційно-методичних аспектів та надання практичних рекомендацій щодо удосконалення обліку, аналізу та контролю операційних витрат для забезпечення стійкого розвитку підприємства.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність вирішення наступних завдань:

- розглянути сутність витрат як економічної категорії та об'єкту обліку, навести їх класифікацію в системі обліку та управління;
- здійснити моніторинг нормативно-правових документів, які регламентують порядок відображення операційних витрат в обліку, звітності та системі оподаткування.
- розглянути основні завдання та проблемні аспекти обліку операційних витрат;
- надати загальну економічну характеристику підприємства та проаналізувати його фінансовий стан;

- розкрити систему документального забезпечення та первинного обліку формування операційних витрат первинного
- проаналізувати і оцінити діючу систему бухгалтерського обліку формування операційних витрат підприємницької діяльності об'єкта дослідження;
- провести аналіз динаміки, структури та ефективності операційних витрат;
- розглянути організаційно-методичні та практичні аспекти контролю операційних витрат;
- надати рекомендації щодо вдосконалення обліку, контролю та аналізу операційних витрат на підприємстві;

Об'єктом дослідження є процес формування операційних витрат ТОВ «Телекарт-Прилад» за функціональним призначенням та економічними елементами.

Предметом дослідження є теоретичні, організаційно-методичні та практичні аспекти обліку, аналізу та контролю операційних витрат

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися як загальні так і специфічні методи: монографічний (вивчення вітчизняного та міжнародного досвіду обліку витрат), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення і формування висновків), системного аналізу (аналіз економічного стану досліджуваного підприємства), статистичні методи (спостереження, групування, графічний метод, порівняння).

Інформаційною базою дослідження слугували фахові публікації вітчизняних науковців з питань обліку, аналізу та контролю, діюче облікове та податкове законодавство України, національні та міжнародні стандарти обліку. Для дослідження практичних аспектів обліку операційних витрат було отримано інформацію під час проходження виробничої практики на підприємстві ТОВ «Телекарт-Прилад», зокрема розпорядчі, реєстраційні документи, фінансова та податкова звітність, також інформацію взято з офіційних сайтів у мережі Інтернет.

Структура кваліфікаційної роботи зумовлена метою і завданнями дослідження та складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків та списку використаних джерел (54 найменування). Загальний обсяг роботи становить 82 сторінки, 14 таблиць, 18 рисунків, 12 додатків.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретичні та методичні аспекти обліку операційних витрат»** розглянуто економічний та обліковий аспекти визначення поняття «витрати», «операційні витрати», наведено їх класифікацію та види за окремими класифікаційними ознаками для потреб обліку та управління; здійснено моніторинг нормативно-правових документів, які регламентують порядок відображення в обліку та фінансовій звітності витрат операційної діяльності підприємницьких структур відповідно до національної

та міжнародної регламентації обліку, їх віддзеркалення в системі оподаткування, представлено порядок розкриття операційних витрат на рахунках бухгалтерського обліку та у статтях фінансової звітності, окреслено основні проблемні аспекти відображення операційних витрат у контексті фінансового та управлінського обліку.

1. У другому розділі «**Практика обліку формування операційних витрат ТОВ «Телекарт-Прилад»**» охарактеризовано сучасний стан розвитку та основні види діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад», загальну організацію формування фінансової звітності підприємства, основні показники виробничо-ресурсного потенціалу та економічних результатів, проведено діагностику фінансового стану підприємства, розкрити загальну організацію обліку та формування фінансової та податкової звітності, наведено порядок документування операцій з обліку формування операційних витрат, розкрито діючу систему аналітичного та синтетичного обліку витрат в розрізі економічних елементів собівартості продукції, адміністративних та збутових витрат, представлено їх формалізацію у системі рахунків обліку та за окремими статтями форми 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)», окреслені основні проблемні питання, що впливають на якість обліку операційних витрат.

1. У третьому розділі «**Аналіз і контроль операційних витрат: методичні аспекти та практика здійснення**» окреслено основні завдання аналізу операційних витрат промислових підприємств, проведено аналіз динаміки та структури витрат операційної діяльності за функціональним призначенням та у розрізі економічних елементів, здійснено аналіз впливу матеріаломісткості на обсяг реалізації та собівартість продукції ТОВ «Телекарт-Прилад», визначено коефіцієнти та показники оцінки управління операційними витратами, проведено оцінку рентабельності підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад», представлено організаційні основи та методику проведення контролю за формуванням операційних витрат, визначено основні завдання та інформаційні джерела процесу проведення контролю витрат операційної діяльності. Запропоновано шляхи вдосконалення обліку, зокрема, рекомендовано деталізувати аналітичний облік з виокремленням трансакційних витрат у складі витрат операційної діяльності, обґрунтовано доцільність поетапного проведення контрольних процедур щодо трансакційних витрат підприємства впровадження в практичну діяльність підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад» аналітичного інструментарію, який спрямований на оптимізацію операційних витрат та підвищення прибутковості виробничо-господарської діяльності, Для таких цілей може бути використаний ABC-аналіз - Метод ABC (Activity Based Costing), який дає змогу суттєво збільшити рівень інформаційного акумулювання у процесі прийняття управлінських рішень.

Проведення SWOT-аналізу дасть можливість обґрунтування стратегічної альтернативи розвитку у довгостроковій перспективі та забезпечення конкурентного статусу ТОВ «Телекарт-Прилад», зміцнення його конкурентних позицій на ринку.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі бакалавра зроблено теоретичне узагальнення категорії «операційні витрати», визначено нормативно-правове регулювання та теоретико-прикладні аспекти обліку, аналізу та контролю операційних витрат та наведено вирішення завдань, що полягають у розробці практичних рекомендацій щодо формування витрат операційної діяльності підприємства ТОВ «Телекарт-Прилад». На основі узагальнення теоретичних та практичних матеріалів дослідження одержані наступні результати роботи відповідно до поставлених завдань.

1. З розглянутих визначень категорії «операційні витрати», можна констатувати, що операційні витрати підприємницьких структур в бухгалтерському обліку – це витрати ресурсів підприємств за операціями виготовлення і збуту продукції і послуг, а також витрати, пов'язані з укладенням угод: з вибором партнерів, з підписанням договорів і угод, із здійсненням контролю за їх виконанням, адаптацією до змін в діяльності. Основними напрямками класифікації операційних витрат є їх розмежування за економічними елементами та за функціональним призначенням, а також їх поділ за релевантним підходом та впливу прийняття управлінських рішень з виокремленням трансакційних витрат.

2. Визначено основні документи, що регламентують відображення в системі обліку операційних витрат, окреслено основні вимоги національних та міжнародних стандартів щодо умов визнання, систематизації на рахунках бухгалтерського обліку та відображення у фінансовій звітності операційних витрат з розподілом їх за економічними елементами та функціональним призначенням. Для підприємницьких структур, що знаходяться на загальній системі оподаткування, у контексті регламентації формування облікової інформації про операційні витрати, головним регламентом є Податковий кодекс України, яким встановлено податкові різниці з коригування фінансового результату відносно понесених витрат за операціями з необоротними активами (амортизаційні відрахування, що є складовими операційної діяльності), операціями з формування резервів, які в свою чергу систематизовані в обліку за операційною діяльністю підприємств.

3. Визначено, що до основних проблемних та дискусійних питань щодо формування операційних витрат в обліку та звітності відносяться такі як вибір оптимальної системи побудови рахунків для цілей фінансового та управлінського обліку, складність та альтернативність оцінки та розподілу загальновиробничих витрат, у т. ч. визначення постійних та змінних витрат, бази розподілу, визначення правильного переліку змінних і постійних загальновиробничих витрат та їх розмежування з метою включення до собівартості виробництва продукції, низький рівень документального забезпечення формування та обліку витрат виробничих підприємств, що впливає на їх достовірну оцінку як для цілей бухгалтерського й управлінського обліку, так і оподаткування

4. Визначено, що ТОВ «Телекарт-Прилад» є одним із потужних приладобудівних виробників України, діяльність якого спрямована на виробництво продукції для силових структур і виробництво продукції енергетичного сектора. Одеське підприємство ТОВ «Телекарт-Прилад» є провідним національним виробником сучасних цифрових засобів зв'язку, телекомунікаційного обладнання, приладів обліку електроенергії, систем автопарковок. Специфіка діяльності підприємства дозволяє отримувати високі результативні показники навіть у період нестабільності національної економіки. За 2019-2021 роки загальне зростання обсягів продажів продукції становило 119,5 млн грн, або у 1,5 рази. Собівартість відповідно зросла на 227 млн грн, або у 2 рази. Більш значне зростання собівартості призвело до відповідного зменшення валового прибутку від виробництва продукції у загальній сумі за період 2019-2021 рр на 110,1 млн грн. За показником фінансової автономії ТОВ «Телекарт-Прилад» можна б було віднести до підприємств, що залежать від зовнішніх джерел фінансування. Значення цього показника менші за нормативне, тобто у 2021 році підприємство здатно фінансувати лише 26% активів за рахунок власних джерел. Але ж, як показали попередні дослідження, воно значно розширило свої виробничі потужності з залученням як оборотних так і необоротних активів. Також, слід зауважити, що всі наступні фінансові коефіцієнти віддзеркалюють доволі міцну фінансову стійкість підприємства.

5. Облік діяльності на підприємстві ТОВ «Телекарт-Прилад» ведеться згідно чинного законодавства, інструкціям, нормативно-правовим актам органів державної влади і місцевого самоврядування, керівним матеріалам фінансових, контрольно-ревізійних та податкових органів з організації бухгалтерського обліку та складання звітності, а також інших документів, які регулюють господарсько-фінансову діяльність товариства. до основних документів, що підтверджують включення до складу операційних витрат понесених їх елементів відносяться: прибуткові та видаткові касові ордери, Звіт про використання коштів, наданих у підзвіт; видаткові накладні, Акти наданих послуг (виконаних робіт), consignment note (товаро-транспортна накладна), commercial invoice (рахунок-фактура); розрахунково-платіжні відомості, які містять інформацію про оплату праці; відомості нарахування амортизації та ін. Витрати періоду операційної діяльності відображаються у Звіті про фінансові результати (Звіті про сукупний дохід), форма якого регламентується НП(с)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності».

6. Згідно з Положенням про облікову політику та організацію бухгалтерського обліку на підприємстві облік операційних витрат здійснюється відповідно до вимог Н(П)СБО 16 «Витрати». Для обліку витрат операційної діяльності використовують рахунки: 23 «Виробництво»; та відповідні рахунки 9 класу «Витрати діяльності», а саме 90 «Собівартість реалізації»; 91 «Загальновиробничі витрати»; 92 «Адміністративні витрати»; 93 «Витрати на збут»; 94 «Інші операційні витрати». Аналітичний облік витрат на виробництво продукції ТОВ «Телекарт-Прилад» ведеться у розрізі окремих субрахунків за кожним видом продукції. Операційні витрати систематизуються

на основі первинних документів у регістрах обліку та знаходять своє відображення за окремими статтями фінансової звітності підприємства як у розрізі економічних елементів, так і за своїм функціональним призначенням.

7. За результатами проведеного аналізу встановлено, що на протязі аналізованого періоду 2019-2021 рр. спостерігається зростання загальної суми витрат операційної діяльності на 205807 тис. грн. та основної складової – собівартості реалізованої продукції на суму 226880 тис. грн. Зростання витрат, що сформували собівартість реалізації відбулося не тільки в абсолютному виразі, також зросла доля цих витрат у загальній сумі з 76,3% у 2019 році до 90,4% у 2021 році. Адміністративні витрати зменшилися на 6018 тис. грн, їх питома вага зменшилася з 11,1% до 5,1% у загальній сумі витрат підприємства, пов'язаних з впровадженням операційної діяльності. Аналіз операційних витрат за економічними елементами показав, що найбільшу питому вагу у загальній сумі операційних витрат займають матеріальні витрати, які збільшилися з 183000 тис. грн у 2019 році до 305439 тис. грн у 2021 році, тобто на 122439 тис. грн. Також, збільшилися витрати на оплату праці робітників підприємства та відповідні нарахування на соціальні заходи. За іншими статтями також відбулось зростання їх абсолютної величини, амортизація збільшилася на 6569 тис. грн., інші операційні витрати – на 33078 тис. грн. Рівень отриманих загальних витрат операційної діяльності на 1 грн. чистого доходу від реалізації має негативну тенденцію до зростання і у 2021 році приблизився до одиниці, тобто отриманий чистий дохід перекриває загальні витрати майже без додаткового прибутку. Негативні тенденції зростання операційних витрат віддзеркалилися кардинальному зниженні відносних показників прибутковості виробничо-господарської діяльності ТОВ «Телекарт-Прилад». Рентабельність операційної діяльності знизилася від 43,3% у 2019 році до 1,1% у 2021 році.

8. Визначено основні організаційно-методичні аспекти контролю операційних витрат та зазначено, що На досліджуваному підприємстві здійснюють контроль за собівартістю за такими етапами: перевірка витрат виробництва за елементами; перевірка правильності кошторисів за окремими видами витрат; перевірка правильності складання калькуляції собівартості за статтями витрат (дослідження шляхів її зниження). У процесі перевірки визначено достовірність формування статей щодо відображення витрат операційної діяльності у формі 2 «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» у першому розділі за їх функціональним призначенням, у 3 розділі – за економічними елементами.

9.3 метою удосконалення формування операційних витрат запропоновано виділити як окремий об'єкт обліку трансакційні витрати (витрати на проведення перемовин, установа інших контактів з контрагентами, власне укладення самого контракту, що потребує юридичного супроводження) доцільно систематизувати у групи відповідно до рахунків витрат 9 класу у складі адміністративних витрат та витрат на збут. Також було б доцільним розмежування витрат на збут на витрати, що виникають у процесі доведення продукції до покупця (пакувальні матеріали, тара, транспортні витрати та витрати на утримання складів); витрати на проведення маркетингу

(стимуляція попиту, проведення реклами тощо). Удосконалення контролю теж має бути спрямовано на доцільність поетапного проведення контрольних процедур щодо трансакційних витрат підприємства. Для забезпечення стійкої конкурентної позиції вітчизняним підприємствам доцільно застосовувати аналітичний інструментарій, який спрямований на оптимізацію операційних витрат та підвищення прибутковості виробничо-господарської діяльності. Для таких цілей може бути використаний АВС-аналіз - Метод АВС (Activity Based Costing), який дає змогу суттєво збільшити рівень інформаційного акумулювання у процесі прийняття управлінських рішень.

АНОТАЦІЯ

Кочерженко Н.В. Облік, аналіз і контроль формування операційних витрат (на прикладі ТОВ «Телекарт-Прилад»)

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня бакалавра зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування» за освітньою програмою «Облік і аудит». (назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2023.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності та класифікації витрат, теоретико-методичні та практичні аспекти обліку витрат операційної діяльності з урахуванням вимог національних стандартів обліку, проблематика управлінського обліку витрат підприємницької діяльності

Проаналізовано основні економічні показники розвитку підприємства, динаміку та структуру операційних витрат, діючу систему обліку та методику проведення контролю витрат операційної діяльності на підприємстві.

Запропоновано напрямки поліпшення облікового забезпечення систематизації витрат операційної діяльності на основі поглиблення аналітичності відображення облікової інформації, впровадження управлінського обліку на підприємстві.

Ключові слова: операційна діяльність, витрати, класифікація витрат, аналітичний облік, синтетичний облік, аналіз, контроль.

ANNOTATION

Kocherzhenko N.V. Accounting, analysis and control of the formation of operating costs (on the example of Telekart-Prylad LLC)

Qualifying work on obtaining a bachelor's degree in the specialty 071 «Accounting and Taxation» for the educational program «Accounting and Auditing». – (title of the educational program)

Odessa National Economics University. – Odessa, 2023.

The work deals with the theoretical aspects of the substance and classification of costs of operating activities, theoretical and practical aspects of costs accounting according to National Accounting standards, management aspect of cost accounting, issues of accounting for business expenses.

Author analysis the main economic indicators of the enterprise development, the dynamics and structure of operating costs, the operating accounting system and the methods for carrying out the control of operating costs at the enterprise.

Author offers the directions of improvement of accounting for the systematization of costs based on deepening of the analytical display of the accounting information, implementing of management accounting at the enterprise.

Keywords: operating activities, expenses, cost classification, analytical accounting, synthetic accounting, analysis, control.